

ТЪЛКУВАТЕЛНО РЕШЕНИЕ

№ 5

София, 21 май 2018 година

**Върховният касационен съд на Република България, ОБЩО
СЪБРАНИЕ НА НАКАЗАТЕЛНАТА КОЛЕГИЯ**, в съдебно заседание на
десети май две хиляди и осемнадесета година, в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: ПАВЛИНА ПАНОВА

ПРЕДСЕДАТЕЛИ НА ОТДЕЛЕНИЯ:

КАПКА КОСТОВА

КРАСИМИР ХАРАЛАМПИЕВ

ГАЛИНА ЗАХАРОВА

ЧЛЕНОВЕ:

ЕВЕЛИНА СТОЯНОВА

РУЖЕНА КЕРАНОВА

ЕЛЕНА АВДЕВА

ТАТЯНА КЪНЧЕВА

НИКОЛАЙ ДЪРМОНСКИ

БИЛЯНА ЧОЧЕВА

БЛАГА ИВАНОВА

ЖАНИНА НАЧЕВА

ТЕОДОРА СТАМБОЛОВА

МИНА ТОПУЗОВА

ДАНИЕЛА АТАНАСОВА

БИСЕР ТРОЯНОВ

РУМЕН ПЕТРОВ

СПАС ИВАНЧЕВ

АНТОАНЕТА ДАНОВА

ЛАДА ПАУНОВА

ГАЛИНА ТОНЕВА

ПЕТЯ ШИШКОВА

МАЯ ЦОНЕВА

ВАЛЯ РУШАНОВА

МИЛЕНА ПАНЕВА

ХРИСТИНА МИХОВА

КРАСИМИРА МЕДАРОВА

с участието на секретаря Наталия Такева
сложи за обсъждане **тълкувателно дело № 5** по описа за **2017** година,
докладвано от съдия **Лада Паунова**.

Делото е образувано по искане на председателя на Върховния касационен съд за приемане на тълкувателно решение по противоречива практика по тълкуването и прилагането на закона по въпросите, свързани с влизане в сила на съдебните актове.

Поставени са следните въпроси:

1. Кога влиза в сила присъдата/решението в случай на оттегляне на въззивната жалба или протест от жалбоподателя или прокурора, кой е компетентният орган да се произнесе по оттеглянето, с какъв акт и подлежи ли на инстанционен контрол този акт:
 - когато оттеглянето е в срока на обжалване;
 - когато оттеглянето е извън срока на обжалване, но преди делото да е пренесено в горната инстанция;
 - когато оттеглянето е пред горната инстанция;
2. Кога влиза в сила присъдата/решението в случай на връщане на жалбата или протеста, в различните хипотези - подадени срещу съдебен акт, който не подлежи на обжалване; просрочени; подадени от ненадлежна страна; страдат от друг неотстранен в законовия срок недостатък,
 - когато връщането на жалбата или протеста не е било обжалвано или протестирано с частна жалба или частен протест;
 - когато горната инстанция потвърди връщането на жалбата или протеста;

3. Кога влиза в сила присъдата/решението в случай, че пред горната инстанция е било образувано въззивно производство, независимо от недостатък в жалбата или протеста, когато на това основание те са били оставени без разглеждане.
4. Кога влиза в сила присъда/решение, когато с тях са осъдени или оправдани няколко подсъдими, за няколко деяния и съдебният акт е обжалван или протестиран частично - само по отношение на част от дейците и/или на част от деянията?

Общото събрание на Наказателна колегия на Върховния касационен съд на Република България, за да се произнесе, взе предвид следното:

Моментът на влизане в сила на присъдите и решенията е от значение за привеждането им в изпълнение, за определяне на началния момент при изчисляване на давностен срок, за определяне на началния момент на срока за реабилитация, при определяне на общо наказание, при решаване на въпроси, свързани с повторност и опасен рецидив, с приложение на чл. 78а от НК, при определяне на срока, в който може да бъде подадено искане за възобновяване на наказателно дело.

Единствената разпоредба, уреждаща влизането в сила на съдебните актове, постановени в наказателния процес, е тази на чл. 412, ал. 2 от НПК.

Не са налице противоречия в съдебната практика и нормата на чл. 412, ал. 2, т. 3 от НПК не позволява различно тълкуване от това, че съдебният акт - присъда или решение, влиза в сила с изтичане на срока за обжалването им, когато не са подадени жалба или протест.

В тази връзка се поставя въпросът за правилата за броене на сроковете.

Съгласно нормата на чл. 183, ал. 2 от НПК, доколкото срокът на обжалване се изчислява в дни, то за неговото броене – петнадесет дни от обявяване на присъдата или на въззивното решение /в съдебно заседание или от писменото съобщаване за изготвянето му/, са относими правилата за изчисляване на срока в дни. Този срок започва да тече на следващия ден от обявяване на присъдата или решението и изтича в края на последния ден. Неприсъствените дни се броят в срока. Ако последният ден на срока е неприсъствен, срокът за атакуване на съдебния акт изтича в първия следващ присъствен ден – чл. 183, ал. 4 от НПК. Ако в първия присъствен ден не са постъпили жалби или протести, то съдебният акт ще влезе в сила в деня (бил той присъствен или не), следващ изтичане на последния ден на срока.

По първия въпрос.

Правото на обжалване или протестиране представлява гарантирана от закона процесуална възможност на страните в наказателното производство да инициират и предизвикат проверка от по-горестоящия съд на правилността на атакувания съдебен акт с цел той да бъде изменен или отменен поради нарушени права и законни интереси. За да бъде образувано производство пред по-горна инстанция, горестоящият съд трябва да е сезиран с валидни жалба или протест. Жалбата и протестът са процесуалните средства, чрез които се осъществява правото на обжалване като една от проявните форми на правото на защита. Предпоставките за образуване на производство пред горната инстанция са съществуването на право на жалба срещу присъдата на страна в съдебното производство и реалното упражняване от нея на това право. В теорията се приема, че валидно подадените жалба или/и протест имат:

- суспензивно действие – защото препятстват влизането в сила на присъдата и спират изпълнението;

- деволутивно действие – защото пренасят делото пред по-горната инстанция, която има задължение да го реши.

Оттеглянето на жалбата или на протеста е способ за прекратяване на контролното производство, образувано по тези жалба или протест. То не е самостоятелно право, а част от правото на жалба и протест. При оттеглянето волята на подателя следва да е ясно и недвусмислено заявена. Във въззивното производство - в чл. 324, ал. 1 от НПК - е въведен краен срок за оттегляне, без да е фиксиран начален такъв и това идва да покаже, че законът не прави разлика във връзка с последиците в зависимост от момента на оттегляне. В чл. 324, ал. 1 и ал. 2 от НПК законодателят е предвидил и допълнителни изисквания по отношение на някои субекти при оттегляне на жалбата и протеста. Тези изисквания обосновават необходимост от извършване на проверка на редовността на направеното оттегляне. Оттеглените жалба и протест могат да бъдат подадени отново, ако не е изтекъл срокът за атакуване на съдебния акт, така че оттеглянето не се свързва задължително с прекратяване на контролното производство.

Оттеглянето на жалбата или протеста е процесуално действие, предпоставките за надлежното упражняване на което подлежат на самостоятелна преценка – срок, форма, легитимирано лице. Поради това, доколкото тази преценка не е предоставена на първоинстанционния съд, то само въззивният е оправомощен да я извърши.

Противоречиво решаваният в практиката въпрос е за това, кой е компетентният орган, който да се произнесе по направеното оттегляне на жалбата или протеста. Разпоредбата на чл. 326 от НПК е изрична и не позволява различно тълкуване, а именно, че във всички случаи, когато

жалбата или протестът биват оттеглени, компетентна да се произнесе е само въззивната инстанция. Систематичното тълкуване на поредността на нормите на чл. 323 – чл. 326 от НПК дава основание да се приеме, че на първоинстанционния съд е предоставен контрол върху жалбите или протестите и правомощие да ги връща в случаите по чл. 323, ал. 1, т. 1 – 3 от НПК, без обаче да му е предоставено правомощие за произнасяне по оттеглянето им. По логиката на процесуалния закон, след правилата относно оттегляне на жалбата и протеста, в чл. 325 от НПК се предвижда делото да се изпрати на въззивната инстанция заедно с постъпилите жалби, протести и възражения, включително и с тези, оттеглянето на които е поискано. Когато подадените жалби и протести са преценени като годни за разглеждане, първоинстанционният съд няма друго правомощие, освен да ги администрира, независимо от заявеното оттегляне. Жалби и протести, за които са налице основанията по чл. 323, ал. 1 от НПК, следва да бъдат върнати от съдия от първоинстанционния съд по реда на чл. 323, ал. 2 от НПК. Възможното оттегляне на такива жалба или протести е без правно значение, защото оттеглянето е манифестирано желание за десезиране на контролиращата инстанция, а преценените като негодни за разглеждане жалби или протести изобщо не могат да доведат до валидно сезиране на по-горния съд. Такива жалби или протести следва да бъдат върнати в процедурата по чл. 323 от НПК.

Независимо от това в кой момент са оттеглени жалбата или протестът, според процесуалния регламент делото следва да бъде изпратено на въззивната инстанция и съобразно чл. 326 от НПК именно тя се произнася в закрито заседание, като прекратява образуваното въззивно производство. Ако оттеглянето е заявено в открито заседание пред въззивния съд, определението ще бъде произнесено в това заседание.

Тезата, че при оттеглени жалба или протест не е възможно редовно образуване на въззивно производство, не намира опора в закона. Това е така, защото то се образува по годни за разглеждане жалба или протест, оттеглянето на които не може да обуслови прекратяване на въззивното производство в съответната част или изцяло, преди надлежното осъществяване на оттеглянето да бъде установено от въззивния съд. Докато няма произнасяне от въззивния съд дали оттеглянето е надлежно, жалбата или протестът са допустими и редовни.

Актът, с който се произнася въззивният съд, съобразно разпоредбата на чл. 32, ал. 1 от НПК, е определение. С този акт не се решават въпроси за основателността на въззивната жалба или протест, а за това дали оттеглянето е редовно. Изявлението за оттегляне на жалбата или протеста при надлежно упражняване на това право, обуславя прекратяване на въззивното производство по тях, а в случаите, когато няма други жалби или протест - и на цялото въззивно производство.

Въпросът за влизане в сила на съдебния акт е свързан с действието на подадените жалба и протест. С подаването на въззивни жалба или протест се реализират суспензивният и деволутивният им ефект. Въззивният съд установява факта на надлежно осъществено оттегляне и с неговото произнасяне за прекратяване на въззивното производство се заличава този ефект на жалбата или протеста. Суспензивното им действие е препятствало влизането в сила и изпълняемостта на съдебния акт.

За да се приеме, че първоинстанционният акт е влязъл в сила, необходимо условие е произнасянето на въззивния съд по оттеглянето на жалбата или протеста и прекратяване на въззивното производство.

Определението за прекратяване на въззивното производство подлежи на касационен контрол, понеже се касае до определение, постановено за пръв

път във въззивното производство, което прегражда пътя на наказателното такова и попада в категорията актове по чл. 346, т. 4 от НПК. Независимо че става въпрос за прекратяване единствено на въззивното производство, неговият ефект е свързан с цялостно прекратяване на наказателното производство, поради което трябва да бъде възприета обжалваемост на този акт. Необходимо е да се има предвид, че предмет на контрол следва да бъде правилността на прекратяването - в хипотезата на оттегляне на протест - компетентност на прокурора в зависимост от това дали делото е пренесено пред горната инстанция; в хипотезите на оттегляне на жалба – наличие на изискуемите съгласия на подсъдимия или на доверителя на повереника.

След като определението за прекратяване на въззивното производство поради оттегляне на жалбата или протеста подлежи на касационен контрол, присъдата влиза в сила след като изтече срокът на обжалване на определението за прекратяване на въззивното производство поради оттегляне на жалбата и протеста или след като постановеното определение влезе в сила поради потвърждаването му от касационната инстанция. Съдебният акт влиза в сила от деня на влизане в сила на определението, с което се прекратява делото.

Изводът, който се прави, е, че при оттегляне на въззивните жалба или протест, независимо в кой процесуален момент е сторено това, въззивният съд е този, който следва да провери редовността на оттеглянето и съответно да прекрати производството, като неговото определение подлежи на касационен контрол.

Този извод се налага от тълкуването на действащите правила в НПК. Така изложената процесуална уредба се явява обаче несъответна на изискването за процесуална икономия, не държи сметка за това, че оттеглилото жалбата лице демонстрира воля да не се развие въззивен контрол

върху първоинстанционния съдебен акт и ако е подсъдим - да не търпи ограничения, присъщи на процесуалното му качество, а ако е страна по обвинението или граждански ищец – да се пристъпи към изпълнение на съдебния акт. Процедурата на триинстанционен съдебен контрол при оттегляне на жалбата или протеста неоправдано забавя влизането в сила на присъдата или решението и ненужно удължава висящността на процеса. Поради това *de lege ferenda* е редно да се осмисли ред на произнасяне при оттеглени жалба или протест, аналогичен на този по чл. 323 от НПК. С актуалната уредба на съдията от първоинстанционния съд е предоставено правомощието да контролира годността на жалбата или протеста, но не и по-малкото – да контролира редовността на оттеглянето им. При все това, процедурата по чл. 323 от НПК не може да бъде приложена по аналогия при оттегляне на сезиращите въззивния съд процесуални документи, доколкото правомощията на съдията от първостепенния съд са изрично прогласени и не могат да бъдат разширявани. Изложените съображения сочат, че за да се гарантират обществения интерес за влизане в сила на съдебния акт в разумен срок и интереса на страните този акт да се приведе в изпълнение при липса на възражения срещу него, по законодателен път е необходимо да се предвиди процедура, подобна на тази по чл. 323 от НПК. На съдията от първостепенния съд следва да се предостави правомощие да контролира редовността на оттеглянето на жалбата или протеста и когато констатира оттегляне, удовлетворяващо изискванията на закона, да постанови съдебен акт, с който да прогласи влизането в сила на присъдата и нейната изпълняемост от момента на оттегляне на жалбата или протеста, ако то е сторено след изтичане на срока на обжалване, а ако е преди този срок – от момента на неговото изтичане.

По втория въпрос.

Правото да бъде предизвикан контрол на постановения съдебен акт, съобразно изложеното в т. 1, е проявление на правото на защита. В НПК е регламентирано принципно триинстанционно производство, макар и не по всички наказателни дела, като в чл. 346 от НПК лимитативно са посочени актовете на въззивния съд, подлежащи на касационно обжалване. Всяка първоинстанционна присъда подлежи на обжалване пред въззивния съд, на въззивна проверка подлежат също и решения и определения на първоинстанционния съд. Касационната проверка е възможна само по отношение на актовете, изброени в чл. 346 от НПК.

За да възникне правомощието на контролиращия съд – въззивен или касационен, да провери правилността на обжалвания пред него съдебен акт, е необходимо този съд да е сезиран с допустими и редовни жалба или протест, които да са подадени срещу подлежащ на обжалване съдебен акт, в установения от закона срок, от легитимирана страна, и които да отговарят на законоустановените изисквания за съдържание.

Контролът на допустимостта и редовността на сезиращите по-горния съд жалби и протести е предоставен първо на инстанцията, постановила атакувания съдебен акт, а впоследствие и на контролиращия съд.

В НПК в чл. 323 от НПК и чл. 351 от НПК са установени правила, регулиращи връщане на недопустимите и нередовните жалби и протести, което действие се извършва от съда, чийто съдебен акт се атакува. Тази проверка е за допустимост на жалбата или протеста, както и за тяхната редовност с оглед на изискванията за съдържанието им.

В цитираните разпоредби законодателят е установил, че не могат да бъдат разглеждани от по-горната инстанция: жалби и протести, които не отговарят на изискванията по закон за тяхното съдържание и пропускът не е

бил отстранен в срок; които не са подадени в предвидения срок за обжалване на съдебния акт или не са подадени от лице, имащо право на жалба или протест.

За касационните жалби и протести законът предписва като основание за връщане и обстоятелството те да не подлежат на разглеждане по касационен ред. Посочените в НПК предпоставки за връщане обосновават извод, че не могат да бъдат разглеждани от въззивния или касационния съд жалби или протести, които са недопустими или които са нередовни. Законодателят не прави разлика между недопустими и нередовни жалби и протести, но доктрината е развила този въпрос и е възприела, че като недопустими се третираат жалби или протести, които са подадени срещу неподлежащ на обжалване съдебен акт; които са подадени извън предвидения в закона срок за обжалването им; както и които са подадени от лице, нямащо право на жалба или протест. Като нередовни се третираат жалби и протести, които не отговарят на предписаното в процесуалния закон съдържание или са неподписани, и нередовността им не е отстранена в срок. Допустимостта на жалбата или протеста означава те да са годни да доведат до образуване на производство пред горната инстанция – да са подадени срещу годин за атакуване акт, в определения от закона срок, както и от лице, което има право на жалба или протест. Редовността на тези процесуални документи се свързва с тяхната съответност на изискванията за форма и съдържание.

Както недопустимите, така и нередовните жалби или протести, подлежат на връщане от съда, чийто акт се обжалва и чрез който са подадени.

Поради двустепенния характер на контрола при обжалване или протест срещу съдебен акт, компетентен за извършване на проверката за тяхната годност - съответно – да постанови връщането им, е първостепенният съд

/съдия-докладчик/, когато се касае до въззивно обжалване и въззивният съд /съдия-докладчик/, когато става въпрос за касационно обжалване. Съдията се произнася с разпореждане, съгласно чл. 32, ал. 2 от НПК. Когато жалбата или протестът са нередовни – не отговарят на изискванията за съдържание или не са подписани от подателя, пропускът е отстраним. Съдията-докладчик следва да констатира нередовността и да укаже отстраняването ѝ в предвидения в закона седмодневен срок. При неизпълнение на указанията в законоустановения срок, съдия-докладчик от първоинстанционния или от въззивния съд следва да върне жалбата или протеста с разпореждане. Когато жалбата или протестът са недопустими, няма как да бъде даван срок за отстраняване на недостатъци поради изначалния им порок. Затова съдията-докладчик следва да постанови разпореждане за връщането им. Този акт подлежи на контрол пред горната инстанция. Разпореждането за връщане на въззивните жалба или протест след изменението на НПК с ДВ бр. 63/2017г. подлежи на атакуване по реда глава Двадесет и втора от НПК. Разпореждането за връщане на касационни жалба или протест подлежи на атакуване в седемдневен срок от съобщението пред ВКС, състав на който се произнася в закрито заседание.

Действащата норма на чл. 412, ал. 2, т. 1 от НПК /както и разпоредбите на отменените процесуални закони – чл. 263, б. „в“ от НПК от 1952г. /отм./, чл. 371, ал. 2, т. 1 НПК от 1974г. /отм./ дава основание за тълкуване, че съдебният акт – присъда или решение, който не подлежи на инстанционен контрол, влиза в сила от момента на постановяването му.

Тъй като необжалваемостта на постановения съдебен акт е по силата на закона, подаването на жалба или протест срещу него като фактическо действие не може да дерогира законовата норма за влизането на този акт в сила и за неговата изпълняемост. Хипотезата на чл. 412, ал. 2, т. 1 от НПК без

съмнение свързва момента на влизане в сила на съдебния акт с окончателната невъзможност той да бъде проверен по реда на инстанционния контрол. Дори да се е развило производство по преценка за допустимост на жалба или протест срещу необжалваем акт, това производство е без значение за момента на влизането на акта в сила, като с постановяването на съдебен акт по него само се констатира недопустимостта на обжалването или протестирането, без да се решава правен спор и без да се променя правната действителност. Жалба или протест срещу неподлежащ на обжалване съдебен акт не поражда нито суспензивен ефект, защото този акт подлежи на изпълнение, нито деволутивен такъв, понеже няма основание контролиращата инстанция да се произнесе по основателността на жалбата или протеста. Ако е налице спор по обжалваемостта на акта, съдията-докладчик или контролиращият съд единствено констатират необжалваемостта му, но той вече е влязъл в сила.

Поради изричното законово предвиждане за влизане в сила на съдебен акт, неподлежащ на инстанционен контрол, това основание не е посочено отделно в разпоредбата на чл. 323 от НПК за връщане на жалбата или протеста, а се извежда от общото правило по чл. 412, ал. 2, т. 1 от НПК. Не е отклонение от законодателната логика разпоредбата на чл. 351, ал. 5, т. 3 от НПК, предвиждаща връщане на жалба и протест, ако съдебният акт не подлежи на разглеждане по касационен ред, понеже процесуалният закон съдържа изрични норми за допустимост на касационното обжалване.

Когато се касае до подлежащи на инстанционен контрол съдебни актове, при решаването на въпроса за момента на влизането им в сила с оглед наличие на основания за връщане на жалбата или протеста, следва да се съобрази дали недостатъкът на тези процесуални документи е принципно отстраним или става въпрос за изцяло недопустимо сезиране на въззивната

или касационната инстанция. Законът не прави разлика в произнасянето между недопустими или нередовни жалба или протест, понеже те винаги се връщат на подателя им, доколкото не подлежат на разглеждане от контролиращия съд. В двата случая надлежното упражняване на правото на жалба може да предизвика правен спор, който подлежи на решаване и на институционен контрол. Придобиването на стабилитет на съдебния акт, с който се установява недостатъкът в двете разглеждани хипотези, има различно действие.

При недопустимост със съдебния акт, с който се решава въпросът за годността на сезирания горната инстанция документ, се констатира изначална невъзможност той да постави начало на контролно производство пред горната инстанция и тази невъзможност се приравнява на липса на жалба или протест в хипотезата на чл. 412, ал. 2, т. 3 от НПК. Когато са депозираны недопустими жалба или протест, било защото са подадени от страна, която няма право на това, било защото са подадени след срока по чл. 319 от НПК и по чл. 350, ал. 1 и ал. 2 от НПК, те не пораждаат суспензивен и деволутивен ефект. Липсата на типичните последици от подаването на жалба или протест се обосновава от принципната недопустимост на жалба или протест, изхождащи от ненадлежна страна, както и на жалба или протест, депозираны след изтичане на установения в закона срок за обжалване на съдебния акт. Не е възможно подателят да претендира настъпване на ефект от права, които или не е имал изобщо /когато жалбата е подадена от лице, което няма право на такава/ или е изгубил /при подаване на жалбата извън законоустановения срок/. Такива жалба или протест не могат да бъдат поправени. Тези изводи са валидни и в хипотезата на чл. 318, ал. 4, изр. 2 от НПК, защото жалбата, подадена от частен тъжител или частен обвинител, ако присъдата е постановена в съгласие с направените от тях искания, ще е

недопустима. Недопустимостта им настъпва не чрез правната преценка на съда, чрез който е подадена, или контролиращия такъв, а по силата на закона. Поради това произнасянето по недопустимостта им не променя момента на влизане на съдебния акт в сила, уреден в чл. 412, ал. 2, т. 3 от НПК. Дори да е образувано производство по контрол на допустимостта на такива жалба или протест, съдът може само да констатира тяхната недопустимост.

В останалите случаи, при нередовност на сезиращия документ, се извършва преценка за съответствието му с изискванията на чл. 320, ал.1 и 3 от НПК. Въпросът дали ще се развие производство пред горната инстанция е „висящ“ и влизането в сила на атакувания съдебен акт е препятствано. Когато са подадени принципно допустими жалба или протест, при констатиран отстраним недостатък, доколкото е налице правен спор по отношение на наличието на недостатък и дали той е отстранен, то от решаването на този спор зависи дали контролиращата инстанция ще следва да се произнесе по правилността на оспорения съдебен акт. Правният спор касае значимостта на този недостатък – основно при решаване на въпроса дали жалбата или протестът отговарят на изискванията за съдържание по чл. 320 от НПК и чл. 351, ал. 1 от НПК, както и за това дали евентуален недостатък е бил отстранен.

Правилността на преценката на съответния съд за връщане на жалбата или протеста в тези случаи подлежи на контрол от по-горната инстанция. Такива жалби или протести са принципно допустими и до решаване на спора за това дали са годни да поставят начало на производство пред контролната инстанция, те пораждат суспензивен ефект. Ако недостатъкът в жалбата или протеста е отстраним и въззивният или касационният съд са сезирани с принципно допустими жалба или протест, то връщането им поставя въпрос за правилността на преценката, дали те отговарят на изискванията за

съдържание. Този правен спор се решава с акта на контролиращия съд, поради което съдебният акт влиза в сила след влизане в сила на актовете, с които се потвърждава наличието или неотстраняването на съответния недостатък.

По третия въпрос.

Преценката за допустимост и редовност на жалбата или протеста е предварителна дейност, чрез която се установява възможността те да предизвикат въззивна проверка на правилността на първоинстанционния акт. Тя се извършва първо от първостепенния съд и предхожда администрирането на постъпилите жалби и протести. Когато съдия от този съд е разпоредил връщане на жалбата или протеста в някоя от предвидените в процесуалния закон хипотези и този негов акт е преминал въззивен контрол, не е налице сезиране на въззивния съд за произнасяне по съществуващото на спора и делото не се пренася пред по-горната инстанция.

Когато съдията от първоинстанционния съд е намерил, че подадената жалба или протест са от легитимирана страна, в предвидения в закона срок и отговарят на изискванията за съдържание, след изпълнение на процедурата по чл. 321 от НПК, той изпраща делото на въззивната инстанция.

Макар НПК да не урежда изрично възможността въззивният съд да проверява дали жалбата или протестът страдат от недостатъци, тази инстанция не може да бъде лишена от възможността да прецени валидно ли е сезирана. Тя не е обвързана с преценката за допустимостта и редовността на жалбата или протеста, направена от съда, чийто акт се обжалва или протестира и самостоятелно решава този въпрос.

Констатацията за нередовност или недопустимост на жалбата или протеста може да бъде направена от въззивния съд. Доколкото правомощието

за връщане на жалбата или протеста съобразно чл. 323 от НПК е на съдия от първоинстанционния съд, то би следвало въззивният съд да върне делото на първоинстанционния за изпълнение на процедурата по чл. 323 от НПК. Моментът на влизане в сила на атакувания съдебен акт в този случай ще бъде решен съобразно възприетото в т. 2.

Ако обаче не е осъществена описаната процедура, то тогава при констатиран недостатък на жалбата или протеста въззивната инстанция с определение ги оставя без разглеждане и прекратява въззивното производство. Ако недостатъкът е констатиран едва след приключване на съдебното заседание пред въззивния съд, то тогава с решението жалбата или протестът се оставят без разглеждане и се прекратява въззивното производство. В тези случаи се поставя въпросът за момента на влизане в сила на атакувания съдебен акт.

Съобразно възприетото в точка 2, отговорът на настоящия въпрос следва да е функция от това, дали се касае до принципно недопустимо сезиране на въззивната инстанция или недостатъкът в протеста или в жалбата са отстранени. При решаването на въпроса за влизане на първоинстанционния акт в сила не би следвало да се прави разлика в зависимост от това дали е било образувано производство пред въззивната инстанция, както и разликата във времето на констатиране на недостатъка – от съдията-докладчик или от въззивния съд, не би следвало да доведе до различни изводи. По-късното констатиране на недостатъка не трябва да предпоставя диференцирано решаване на въпроса за влизане в сила на присъдата или решението и този въпрос следва да се реши по същия начин, както ако нередовността беше констатирана още от съдията-докладчик в първоинстанционния съд.

Извън зададения в искането въпрос, могат да бъдат разгледани аналогичните хипотези на оставяне без разглеждане на касационната жалба или касационен протест от касационната инстанция, когато е образувано касационно производство, независимо от недостатък в жалбата или протеста.

В производството пред касационната инстанция съобразно законното предвиждане се следва същия като при въззивното производство алгоритъм. Според нормата на чл. 351, ал. 4 от НПК, проверката за допустимостта и редовността на касационните жалба или протест се извършва от съдия от въззивния съд, като той е оправомощен да разпорежи връщане, ако не са отстранени в дадения срок недостатъците в съдържанието им, ако са подадени от лице без право на жалба, ако са подадени извън срока за атакуване на съдебния акт, и ако съдебният акт е изключен от кръга актове, подлежащи на касационен контрол. Връщането на жалбата или протеста подлежи на касационен контрол и в тези случаи влизането в сила на атакувания съдебен акт се определя съобразно правилата, разгледани в т. 2.

Ако съдията от въззивния съд е пропуснал да съзре недостатъците на жалбата или протеста и изпрати делото на касационния съд, последният самостоятелно проверява допустимостта и редовността на жалбите или протестите и годността им да поставят начало на касационен контрол върху атакувания акт.

Когато с разпореждане на председател на отделение е отказано образуване на касационно производство и делото е върнато на въззивния съд за изпълнение на процедурата по чл. 351, ал. 4 от НПК, съдия от въззивния съд следва да разпорежи връщане на жалбата или протеста. Връщането на жалбата или протеста ще подлежи на касационен контрол, поради което атакуваният съдебен акт ще влезе в сила с изтичане на срока за обжалване на разпореждането за връщане, ако не е атакувано; или с произнасяне на

касационната инстанция, с което се потвърждава връщането. В този смисъл е разпоредбата на чл. 412, ал. 2, т. 2 от НПК.

Когато в съдебно заседание на касационната инстанция жалбата или протестът са оставени без разглеждане, съобразно цитираната вече разпоредба на чл. 412, ал. 2, т. 2 от НПК - това ще е моментът на влизане на атакувания съдебен акт в сила.

По четвъртия въпрос.

В НПК не са предвидени правила за частично влизане на съдебния акт в сила в зависимост от предмета на обжалването или протестирането му – дали той се обжалва изцяло или в определена негова част.

Принципно, предмет на въззивно обжалване може да бъде цялата присъда или част от нея. В чл. 314, ал. 2 от НПК законът си служи с понятието „необжалвана част“ на присъдата, което сочи на възможността легитимирани страни да атакуват съдебния акт не изцяло, а в отделни негови части. Правото на жалба или протест е делимо право. Обективната делимост на правото на атакуване на първоинстанционната присъда е продиктувана от преценката на всеки един носител на това право за частите на присъдата, които нарушават негови права и законни интереси. Когато в едно процесуално качество участват повече лица, всяко едно от тях има право самостоятелно да обжалва присъдата – частично или в пълен обем.

Възможността присъдата да бъде обжалвана или протестирана частично или да бъде обжалвана само от някоя или някои от страните – напр. от един подсъдим при няколко подсъдими, или от други страни, поставя въпросите за пределите на проверка на въззивната инстанция и за това към кой момент влиза в сила съдебният акт при такова частично обжалване – по части от присъдата или по лица. Възможността за частично обжалване не

може да предреша въпроса за влизане в сила на атакувания съдебен акт, защото тя не е в състояние да дерогира правилата в процесуалния закон досежно обхвата на проверката, осъществявана от съответната контролираща инстанция. Едновременно с това – забраната за влошаване на положението на подсъдимия, не предполага недопустимост за осъществяване на правомощията на съответната контролираща инстанция, а само създава забрана за изменение на съдебния акт, което не е в полза на подсъдимия.

При отговора на поставения в искането въпрос следва да се има предвид разпоредбата на чл. 314, ал. 1 от НПК, съобразно която въззивната инстанция проверява изцяло правилността на присъдата, независимо от основанията, посочени от страните. В ал. 2, свързана с ал. 1, се прогласява правомощието на въззивния съд да отмени или измени присъдата и в необжалваната част и по отношение на лицата, които не са подали жалба, ако има основания за това. Обсъжданата разпоредба е израз на ревизионното начало, характерно за въззивното производство. То се разбира като цялостна проверка на съдебния акт – по отношение на всички основания, включително и непосочени от страните, по отношение на целия акт, включително и в необжалваната му част, и спрямо всички лица, включително и неподалите жалба и неприсъединили се към нея.

От правомощието на въззивния съд служебно да провери изцяло първоинстанционния акт произтича изводът, че исканията и съображенията в жалбата или протеста не са обвързващи и не определят пределите на въззивната проверка. Каквито и да са те, съдът е длъжен да изясни обективната истина и да приложи правилно закона. Широките предели на въззивната проверка са очертани в нормата на чл. 314 от НПК. Ограниченията са свързани само със забраната за *reformatio in pejus*. Това ограничение не означава забрана за въззивната инстанция да провери

присъдата и в необжалваната част, но препятства намесата ѝ, когато тя би довела до влошаване на положението на подсъдимия, без наличие на съответни жалба или протест.

Предметът на въззивната проверка, очертан в разпоредбите на чл. 313 и чл. 314, ал. 1 от НПК, включва проверка на цялостната правилност на невлязлата в сила присъда, независимо дали с нея са оправдани или осъдени няколко подсъдими, за няколко деяния, както и дали съдебният акт е обжалван или протестиран частично. Правомощието по чл. 314, ал. 2 от НПК на въззивната инстанция да отмени или измени присъдата и в необжалваната част, а също и по отношение на неподалите жалба лица, е израз на обхвата на въззивната проверка. Упражняването на това правомощие е допустимо, когато недостатъкът е причинен от същото нарушение, засегнало и обжалваната част или е в такава зависимост от него, че е невъзможно отделното потвърждаване в необжалваната част.

Изводът, който се налага, е, че при частично обжалване или протестиране – само по отношение на някои от дейците или на част от деянията, присъдата или решението не могат да влязат в сила преди постановяване на въззивния акт. Няма основания да се възприеме, че за необжалвания подсъдим присъдата на първата инстанция влиза в сила с изтичане на срока за обжалването ѝ, освен поради изложените съображения за пределите на проверка и поради възможността за присъединяване към подадена жалба от друг необжалвал подсъдим. Подаването на въззивна жалба или протест поддържа висящността на целия процес, като страните пред въззивната инстанция са същите, както в първоинстанционното производство.

Общият принцип, който може да бъде изведен, е, че присъдата или решението влизат в сила, когато са изчерпани процесуалните възможности за контрол върху съответния акт чрез неговото изменение или отмяна. А тези

възможности по отношение на въззивния контрол се изчерпват с произнасянето на въззивната инстанция и не могат да бъдат свързани с обхвата на въззивните жалби и протести, както и с необжалвали страни. Няма как тази инстанция да приеме, че присъдата на първия съд е влязла в сила по отношение на една нейна част – отделно деяние на даден подсъдим или по отношение на отделен подсъдим, поради законовото задължение за нейната цялостна проверка, независимо от посочените от обжалвалите и протестирали страни, части и основания.

Поради това, отговорът на поставения в искането въпрос по отношение на въззивната инстанция следва да е, че присъдата или решението на първата инстанция не могат да влязат в сила в отделна част в зависимост от това, дали са осъдени или оправдани няколко подсъдими, за няколко деяния, и дали съдебният акт е обжалван или протестиран частично. По-ранен момент на влизане в сила – изтичане на срока на обжалване за необжалвалите подсъдими, не би могъл да бъде възприет поради законоустановените правомощия на въззивната инстанция.

Подлежащите на касационно обжалване решения или нови присъди на въззивния съд се проверяват в контролно-отменително производство пред касационната инстанция. За разлика от въззивната проверка, която е пълна такава по фактите и по правото, касационната се извършва само по отношение на обжалваната част на съдебния акт и само на основанията, посочени в касационната жалба, без да е налице възможност да се променя фактическата обстановка /с изключение на хипотезата на чл. 354, ал. 5 от НПК/.

Съобразно чл. 347, ал. 1 от НПК, касационната инстанция проверява присъдата или решението само в обжалваната част и по отношение на обжалвалите лица, което принципно положение е израз на контролно-

отменителните ѝ правомощия. Изключение е предвидено в ал. 2, което се отнася само до други подсъдими, не и по отношение на необжалвани части от присъдата.

Законодателят е очертал пределите на касационната проверка, като при касационно обжалване само на част от присъдата или само от някои от подсъдимите, тази проверка е ограничена. Касационната инстанция не е оправомощена да се „намесва“ в необжалваната част на съдебния акт, като може да отмени или измени присъдата по отношение на необжалвал подсъдим, ако основанията за това са в негова полза. Ограничаването на пределите на касационната проверка и възможността за частична отмяна на атакувания по касационен ред съдебен акт не дава основание да се приеме, че той влиза в сила частично по отношение на признатите за виновни подсъдими. Това е така, защото служебна намеса на касационната инстанция е допустима при условията на чл. 347, ал. 2 от НПК, както и при констатиране на някое от абсолютните нарушения на процесуалните правила по чл. 348, ал. 3, т. 2-4 от НПК, или на нарушение на материалния закон, което съществено е увредило правата и интересите на подсъдимия. Освен това, разпоредбата на чл. 412 от НПК не съдържа регламент за частично влизане в сила на съдебен акт, като понятието „части“ на съдебен акт се употребява от закона само във връзка с пределите на проверка на контролиращите инстанции.

В касационната жалба следва да се посочи обжалваната част от присъдата, когато се касае до обжалване от една от страните. Въпросът е дали в необжалваната част съдебният акт може да влезе в сила преди произнасянето на касационния съд. Този въпрос би следвало да се реши в зависимост от преценката дали неатакуваната част има самостоятелно значение и не зависи от другите части на съдебния акт. В принципен план,

когато обжалването или протестирането е в тясна връзка и зависимост от непосочени с жалбата или протеста въпроси, следва да се приеме, че те също се атакуват.

И в двете хипотези – на частично обжалване на съдебен акт или на обжалването му само от един от признатите за виновни подсъдими, въпросът за влизането на този акт в сила следва да се разгледа не само на плоскостта на принципната възможност на касационния съд да интервенира върху него при съществени нарушения на процесуалните правила и при нарушения на материалния закон, когато изменението на атакувания акт е в полза на необжалвания подсъдим. Този въпрос е необходимо да се осмисли и от гледна точка на възможността частите на съдебния акт да имат самостоятелно съществуване.

Присъдата представлява единство от мотиви и диспозитив. В нея следва да намерят отговор въпросите, формулирани в чл. 301, ал. 1, т. 1-12 от НПК, като произнасянето по тези въпроси е свързано помежду си, макар някои от тях да могат да имат самостоятелно значение. Като такива със самостоятелно значение са тези по т. 9 и в някои случаи този по т. 11. Пример за свързаността на решаваните с присъдата въпроси са случаите, в които един подсъдим е осъден за две или повече престъпления с приложение на чл. 23 от НК; или за едно престъпление, с приложение на чл. 25 от НК; или присъда, с която повече от един подсъдими са осъдени за едно престъпление. В тези случаи определянето на общо наказание, наличието на съучастие, определяне и възлагане на разноските, са свързани въпроси. Ето защо, макар произнасянето по тях да е отделен елемент от присъдата, то няма самостоятелно значение, доколкото е свързано с решаване на основния въпрос за вината и наказуемостта. Взаимната обвързаност на обсъжданите обстоятелства предполага, че присъдата не може да влезе в сила само по

отношение на някое от тях, независимо от заявената в жалбата част, чиято проверка се претендира. Ако обаче става въпрос за произнасяне по чл. 53 от НК или по веществените доказателства, което не е обвързано с решаване на въпросите по т. 1, в тази част присъдата би могла да има самостоятелно значение. При атакуване на същата само в описаните части, без да се засяга решаването на другите въпроси по чл. 301, ал. 1 от НПК, колкото и редки да са такива хипотези, е принципно възможно да се говори за влизане на присъдата в сила по всички останали въпроси, с изключение на посочените.

При съучастие, при обвинение за престъпления, извършени в идеална или реална съвкупност, при обвинение за продължавано престъпление и др., не е възможно влизане в сила на отделни части от присъдата по различно време, в зависимост от това дали те са обжалвани от признат за виновен подсъдим и от кого от няколко подсъдими. При съучастие е необходим общ и единен наказателен процес за всички съучастници и това е неизбежна последица от същността на този институт на материалното право, при който от обективна и субективна страна е налице такава фактическа връзка, че поведението и отговорността на който и да е от съучастниците е невъзможно да бъде изяснено, без се изясни поведението и отговорността на останалите. При идеалната съвкупност няколко престъпления са извършени с едно деяние, поради което не би било възможно отделянето им в самостоятелни части на присъдата. Нуждата от единно наказателно производство се определя от същността на идеалната съвкупност, именно защото включените в нея престъпления се осъществяват с едно деяние. При реалната съвкупност подсъдимият с няколко отделни деяния е извършил две или повече отделни престъпления. Връзката между тях е в субекта, а не в единството на деянието. Когато престъпленията, извършени в реална съвкупност се разглеждат в едно производство, би следвало да се възприеме невъзможност присъдата да влезе

в сила частично – само за някое от тези престъпления. Това е така, понеже е възможно да има общи факти за отделните престъпления, независимо, че не се касае до едно деяние. Възможно е също така доказателствата, събрани по делото, да се отнасят едновременно до отделните престъпления. Освен това, при съвкупност винаги се определя едно общо наказание. Ако съдебният акт влезе в сила само по отношение на едно от престъпленията, това би предполагало отмяна на съдебния акт и в частта относно определяне на общо наказание. В този случай при постановяване на съдебен акт за престъплението, за което разглеждането на производство е продължило, съдът ще трябва да определи наказание в хипотезата на чл. 25 от НК, защото при нея изискването е лицето да е осъдено с отделни присъди.

Предвид изложеното, се обосновава извод за невъзможност за самостоятелно влизане в сила на част от съдебния акт, когато обвинението и осъждането е за съучастие, независимо съпричиняване, идеална и реална съвкупност, продължавано престъпление и при общи факти между обвиненията на лица, които не са съучастници.

Изводите от изложените съображения могат да бъдат обобщени по следния начин:

Съдебният акт влиза в сила, когато средствата за неговото обжалване са изчерпани и когато процесуалните възможности за изменение или отмяна на акта – изцяло или частично, вече не съществуват. Окончателното произнасяне по жалбата или протеста определя момента на влизане в сила и в хипотезата на частично обжалване на съдебния акт.

Изложеното касае хипотезите, в които подсъдимите лица са били признати за виновни, но не следва да се прилага в случаите, в които някой от тях е бил оправдан изцяло. Необходимо е да се прави разграничение между

признат за виновен и оправдан подсъдим, когато оправдаването не е било протестирано от прокурора или обжалвано от частния обвинител.

В хипотезата, в която оправдаването на едно подсъдимо лице не е протестирано от прокурора или обжалвано от частния обвинител, контролиращата инстанция не може да интервенира върху съдебния акт, защото не е допустимо да утежни положението на този подсъдим. Поради това, при инстанционното разглеждане на делото спрямо същия не може да се постанови друго, освен да се потвърди оправдаването му. В тази връзка се поставя въпрос дали следва оправдан подсъдим да продължи да участва в производството в обсъжданото процесуално качество, което е свързано с определени ограничения, даже и да са били отменени мерките за процесуална принуда спрямо него? След като спрямо този подсъдим не може да се постанови съдебен акт с различен правен резултат, а само да се потвърди оправдаването му, следващите съдебни инстанции не са оправомощени да изменят или отменят постановения съдебен акт в тази му част. Предвид пределите на проверка и правомощията на въззивната инстанция, както и на възможността същата да промени основанието за оправдаване на подсъдимия, съдебният акт следва да се приеме за влязъл в сила с влизане в сила на акта на въззивната инстанция, а не към момента на изтичане на срока на обжалване на първоинстанционния акт. Доколкото касационната инстанция не може да интервенира по отношение на необжалвалите подсъдими, освен ако основанията за това са в тяхна полза, и при липса на протест или жалба за оправдания подсъдим, то съдебният акт по отношение на оправдания такъв следва да се счита за влязъл в сила с изтичане на срока на обжалване на въззивния акт.

Въпросът за оправдаване на един от подсъдимите не е аналогичен на хипотезата, в която спрямо едно лице има осъждане за едно или няколко

деяния и оправдаване за едно или няколко деяния. Това е така, защото независимо от оправдаването, лицето запазва процесуалното си качество на подсъдим. Въпросът с по-нататъшното му участие в наказателното производство не стои, а наказателната му отговорност ще бъде реализирана въз основа на преценка на съвкупността на извършените от него деяния.

Възможността за частично влизане на съдебен акт в сила се обсъжда и във връзка с въпроса дали наказателната и гражданската част на присъдата могат да бъдат такива части, които самостоятелно да влизат в сила.

Отделен предмет на обжалване или протестиране могат да бъдат както наказателната, така и гражданската част на присъдата. Макар и да са свързани, няма пречка тези части на съдебния акт да имат отделно съществуване и това да обуслови самостоятелното им влизане в сила. В тълкувателната си практика ВКС е приел, че макар гражданският иск в наказателния процес да е с акцесорен характер, той придобива своя самостоятелност и че гражданска отговорност може да бъде търсена и без да е установена наказателна отговорност на дееца. В ТР № 1/2013г. на ОСНК се посочва, че „гражданският иск подлежи на разглеждане отделно от наказателната отговорност на подсъдимия и самостоятелността му в наказателния процес е обусловена и гарантирана от действащите правни норми в НПК“, като в това производство лицето-ответник по претенцията за обезвреда може да се защитава по фактите и доказателствата, обосноваващи неправомерно увреждане и съдът следва да се произнесе с присъда по предявения и приет за съвместно разглеждане граждански иск.

Основанието на гражданския иск в наказателния процес е деянието, а не престъплението. Така че произнасянето по въпроса извършил ли е подсъдимият престъпление и какво наказание да му бъде наложено, има своя самостоятелност. Макар претенцията за обезвреда да е свързана с това

произнасяне, решаването на въпроса за обезщетение за непозволено увреждане също има самостоятелно съществуване.

Гражданският иск в наказателния процес не може да стане причина за отлагане на делото или по-общо казано – за увеличаване на времетраенето на процеса. Така че при липса на недоволство от страните по отношение на решаването на въпросите за наказателната отговорност на подсъдимия, но при оспорване на гражданско-осъдителната или гражданско-отхвърлителната част на съдебния акт, не би следвало да се възприеме висящност на процеса по отношение на наказателната отговорност докато трае производството по гражданско-правните претенции. В тази хипотеза въпросът за наказателната отговорност следва да се приеме за окончателно решен с изчерпване на възможността съдебният акт да бъде проверен от по-горна инстанция, докато по отношение на гражданската отговорност, поради оспорването на съдебния акт в тази част производството по делото продължава да се развива.

Във връзка с момента на влизане в сила на съдебния акт в частта относно реализиране на наказателната отговорност на подсъдимия, що се касае до първоинстанционната присъда, с оглед на изложените вече съображения, следва да се приеме, че тя не може да влезе в сила самостоятелно в посочените части до момента на произнасяне на въззивния съд. По отношение на въззивния съдебен акт, подлежащ на касационен контрол обаче, изводите са на друга плоскост, понеже касационната инстанция не разполага с правомощие да коригира решението и в необжалваната част. Следователно, когато касационният съд е сезиран единствено и само с жалба от гражданския ищец или гражданския ответник или от подсъдимия, но само в гражданско-осъдителната част, той не може да отмени или измени присъдата в частта ѝ относно решаването на въпросите за наказателната отговорност.

По изложените съображения и на основание чл. 124, ал. 1 от Закона за съдебната власт, общото събрание на Наказателната колегия на Върховния касационен съд

Р Е Ш И:

1. В случай на оттегляне на въззивните жалба или протест от жалбоподателя или прокурора, независимо дали то е направено в срока на обжалване, извън срока на обжалване, но преди делото да е пренесено в горната инстанция, или е направено пред горната инстанция, компетентен да се произнесе по оттеглянето е въззивният съд с определение, което подлежи на касационен контрол. Присъдата или решението влизат в сила с влизане в сила на определението на въззивния съд, с което се прекратява въззивното производство.

2. В случай на връщане на жалба или протест, подадени срещу съдебен акт, който не подлежи на обжалване, на основание чл. 412, ал. 2, т. 1 от НПК присъдата или решението влизат в сила от момента на постановяване на съдебния акт. В случай на връщане на жалба или протест, които са просрочени или са подадени от ненадлежна страна, независимо от това дали връщането на жалбата или протеста е било обжалвано или протестирано с частна жалба или частен протест и дали горната инстанция е потвърдила връщането на жалбата или протеста, присъдата или решението влизат в сила след изтичане на срока на обжалването им. В случай на връщане на жалбата или протеста поради това, че страдат от друг неотстранен в законовия срок недостатък,

съдебният акт влиза в сила с влизане в сила на определението за връщане на жалбата или протеста.

3. В случай, че пред горната инстанция е било образувано въззивно производство, независимо от недостатък в жалбата или протеста, когато на това основание те са били оставени без разглеждане, ако жалбата или протестът са подадени срещу съдебен акт, който не подлежи на обжалване, присъдата или решението влизат в сила от момента на постановяване на съдебния акт; ако жалбата или протестът са просрочени или са подадени от ненадлежна страна, присъдата или решението влизат в сила след изтичане на срока на обжалването им; ако жалбата или протестът страдат от друг неотстранен в законовия срок недостатък, съдебният акт влиза в сила с влизане в сила на определението или решението на въззивния съд.

4. Когато с присъдата или решението са осъдени няколко подсъдими, за няколко деяния, и съдебният акт е обжалван или протестиран частично – само по отношение на част от дейците и/или част от деянията, присъдата или решението във всички части и за всички подсъдими влизат в сила с постановяване на акта на въззивната инстанция, когато този акт е окончателен, а ако подлежи на обжалване - с постановяване на решението на касационната инстанция.

Само по отношение на оправдан изцяло подсъдим, за оправдаването на когото не са подадени протест от прокурора или жалба от частния обвинител, присъдата влиза в сила след изтичане на срока за обжалване на акта на въззивната инстанция.

Когато въззивният съдебен акт е обжалван само по отношение на гражданския иск, в частта относно наказателната отговорност той влиза в сила след изтичане на срока на обжалването му.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

ПАВЛИНА ПАНОВА.....

ПРЕДСЕДАТЕЛИ НА ОТДЕЛЕНИЯ:

КАПКА КОСТОВА.....

КРАСИМИР ХАРАЛАМПИЕВ

ГАЛИНА ЗАХАРОВА.....

ЧЛЕНОВЕ:

ЕВЕЛИНА СТОЯНОВА.....

РУЖЕНА КЕРАНОВА

ЕЛЕНА АВДЕВА

ТАТЯНА КЪНЧЕВА.....

НИКОЛАЙ ДЪРМОНСКИ.....

БИЛЯНА ЧОЧЕВА.....

БЛАГА ИВАНОВА.....

ЖАНИНА НАЧЕВА.....

ТЕОДОРА СТАМБОЛОВА

МИНА ТОПУЗОВА.....

ДАНИЕЛА АТАНАСОВА

БИСЕР ТРОЯНОВ.....

РУМЕН ПЕТРОВ.....

СПАС ИВАНЧЕВ.....

АНТОАНЕТА ДАНОВА.....

ЛАДА ПАУНОВА.....

ГАЛИНА ТОНЕВА.....

ПЕТЯ ШИШКОВА.....

МАЯ ЦОНЕВА.....

ВАЛЯ РУШАНОВА.....

МИЛЕНА ПАНЕВА.....

ХРИСТИНА МИХОВА.....

КРАСИМИРА МЕДАРОВА

ОСОБЕНО МНЕНИЕ ПО ТЪЛКУВАТЕЛНО РЕШЕНИЕ

ПО Т.Д. №5/2017 Г.

изготвено от съдия Даниела Атанасова и съдия Антоанета Данова

Изразяваме особено мнение по т.1 от ТР по т.д. №5/2017 г., поради несъгласието ни с приетото от мнозинството, че *„във всички случаи, когато жалбата или протеста биват оттеглени, компетентна е да се произнесе въззивната инстанция“*. Считаме, че тогава, когато оттеглянето на жалбата или протеста е направено докато делото все още е висящо пред първоинстанционния съд, независимо дали е в срока за обжалване/протестиране или след неговото изтичане, компетентен да се произнесе по оттеглянето е именно този съд, без делото да се пренася пред горната инстанция. Основанията за този извод са следните: валидно подадените жалби и протести имат суспензивно /препятстват влизането в сила на съдебния акт и неговото изпълнение/ и деволутивно действие /пренасят делото пред по-горната инстанция/. Правната последица, която преследва жалбоподателят с оттеглянето на жалбата, е влизането на присъдата в сила и нейното изпълнение. С други думи, с акта на оттегляне на жалбата/протеста се демонстрира отказ от досега заявеното желание за преглед на постановения съдебен акт от по-горната инстанция. Правото на обжалване или протестиране е субективно право и като такова обхваща пределите на позволеното поведение на правния субект. В тези предели той има възможност да проявява активност, съобразно неговите интереси и начертани цели. След като оттеглянето на жалбата или протеста не е самостоятелно право, а част от правото на жалба или протест, извод направен от мнозинството, с който ние се съгласяваме, носителят на това право може да се откаже от упражняването му, като изиска от другите правни субекти да изпълнят правното си задължение да приемат, зачетат и не накърняват това право. Ако другият правен субект, в случая съда, незабавно не приеме и зачете коментираното право на жалбоподателя/прокурора, а по оттеглянето се произнасят още две инстанции, съобразно възприетото от мнозинството, ще се стигне до накърняване не само на това право, а и на обвързания с него легитимен интерес- например: при оттеглен протест срещу оправдан

подсъдим –присъдата да влезе в сила; при оттеглена жалба от осъден подсъдим-да отпаднат наложените му ограничения и пр.

На следващо място, след като ефекта, който валидно подадената жалба произвежда, е спиране на изпълнението и пренасянето на делото пред горната инстанция, то валидно оттеглената жалба не може да породи такъв, поради което не може да бъде образувано редовно въззивно производство. За да се образува производство пред горната инстанция е необходимо не само съществуването на право на жалба/протест срещу присъдата на страна в съдебното производство, но и фактическото му упражняване. Оттеглянето на посочените процесуални документи, на практика суспендира действията по упражняването на коментираното право.

По-нататък, не споделяме придадения смисъл на систематичната подредба на нормите на чл.323-чл.326 от НПК, обосновава един от аргументите на мнозинството за взетото решение. Нещо повече ,след като на първоинстанционния съд е предоставено правомощие да преценява процесуалната валидност на подадените жалби и протести и да ги връща на подателя, когато в седмодневен срок не бъдат отстранени техните недостатъци /и присъдата да влезе в сила, ако не последва жалба/протест срещу връщането/, то на още по-голямо основание той следва да може да извършва преценка относно валидността на оттеглянето, която преценка е свързана единствено с легитимността на страната, която го е сторила.

С оглед на изложеното, считаме, че когато жалбата/протеста са оттеглени пред първоинстанционния съд, именно той е компетентен да се произнесе по валидността на оттеглянето, като ако оттеглянето е извършено в срока на обжалване, присъдата следва да се счита за влязла в сила с изтичане на срока за обжалване, а ако оттеглянето е след изтичане на този срок – от датата на подаване на молбата за оттегляне на жалбата или протеста, когато оттеглянето е било валидно извършено.

.....

/ съдия Д.Атанасова/

.....

/съдия А.Данова/

Особено мнение по въпрос № 2 от ТР № 5/2017г.

Не споделям мнението на мнозинството, изразено в последното изречение от отговора на въпрос № 2.

За да приеме, че моментът на влизане в сила на съдебните актове е различен, според недостатъка, от който страдат върнатите жалби или протести, мнозинството се позовава на диференцирането им като недопустими или нередовни. Такова съществува в правната доктрина, но законодателят не го е възприел, така както не е възприел и разграничение и разлика в съдържанието на решенията на контролиращата инстанция според това дали решават спор по въпроса дали жалбата или протестът са годни да поставят началото на производство пред контролната инстанция, или констатираат изначалната им недопустимост.

С решението на мнозинството се нарушава основен принцип в правото, че еднаквите юридически факти пораждаат един и същи правни последици. Съществуващата разлика между двата вида жалби и протести е факт от действителността, но липсата на законово разграничение между тях го прави ирелевантен. Само юридическите факти са тези, които са от значение за правилното приложение на процесуалния закон. Релевантният юридически факт в случая е депозирането на жалби или протести, подлежащи на връщане.

Този подход не е случаен, а е съобразен с идентичните последици от обжалването на връщането поради недопустимост и нередовност. Както нередовните, така и недопустимите жалби и протести нямат деволутивно

действие, но имат суспензивно, тъй като препятстват изпълнението на атакувания съдебен акт. До произнасянето на контролиращата инстанция съдът не би могъл да предприеме действията по привеждане в изпълнение на присъдите и определенията, визирани в чл.416 от НПК. Законодателното разрешение е правилно и поради обстоятелството, че видът на порока, от който страда жалбата или протестът, може да се установи окончателно само от горната инстанция, като дори няма изискване за вписване в мотивите на изричен извод по този въпрос. Възможно е лицето, което привидно е нямало право на жалба, да се окаже упълномощено от надлежна страна, или жалбата, постъпила след изтичане на срока, да е била подадена по пощата в своевременно.

Законът свързва депозирането на порочни жалби или протести с идентични правни последици. Независимо дали са недопустими или нередовни, когато не отговарят на изискванията, те се връщат от съдия от съда, чрез който са подадени с разпореждане, а то подлежи на проверка от следващата съдебна инстанция. Предметът на частното дело е проверка на правилността и законосъобразността на връщането, а не определяне на вида на порока на жалбата или протеста. Последиците от потвърждаване на разпореждането, също би следвало да са еднакви, а не да се стига до разлики в момента на влизане в сила на атакувания акт.

Считам, че правилното тълкуване на закона изисква да се приеме, че „жалба или протест“ по смисъла на чл.412, ал.2, т.3 от НПК означава редовни такива, и окончателното връщане на жалби и протести да бъде приравнено на липсата им. Не е възможно друго разрешение, след като правните

последници от връщането следва да са идентични, независимо от основанията, а едно от тях е посоченото в чл.351, ал.5, т.3 от НПК /не подлежат на разглеждане по касационен ред/.

Петя Шишкова:

ОСОБЕНО МНЕНИЕ

На съдии Петя Шишкова и Спас Иванчев,
по тълкувателно дело № 5 по описа за 2017г. на ВКС

Изразяваме настоящето особено мнение като несъгласие със становището на мнозинството по точка 4 и относно оправдания изцяло подсъдим, за чието оправдаване не са подадени протест от прокурора или жалба от частния обвинител.

Мнозинството е приело, че присъдата този случай влиза в сила след изтичане на срока за обжалване на акта на въззивната инстанция.

Считаме, че по този начин се дописва законът и се въвежда основание за влизане в сила на съдебните актове, което не съществува.

Очевидно е, че производството ще продължи по отношение на друг или други подсъдими, като следва да се признае, че процесуалното положение на оправдания подсъдим при липса на протест или жалба не би могло да се утежни.

Разбираема е тезата, че не следва да се ограничават правата на тази страна в процеса, с продължаването на съдебното производство, в което тя в повечето случаи по-добра защита не би могъл да получи. Това обаче следва да бъде изрично посочено в закона. Разрешението на този несъмнено спорен въпрос трябва да бъде намерен в рамките на баланс между обществения и личния интерес в подобни случаи, тъй като ограничаването на правата на оправданите подсъдими е само едната страна на проблема.

С нормата на чл.347, ал.2 от НПК е въведена процесуална възможност касационната инстанция да се произнесе и по отношение на необжалвалите подсъдими, ако основанията за това са в тяхна полза.

Има хипотези, при която подобно произнасяне би било в полза на необжалвания подсъдим, по отношение на когото не е подадена жалба от частния обвинител или протест от прокурора.

Такава е например хипотезата при конкуренция на чл.9, ал.2 от НК и чл.24, ал.1, т.1-ва, пр.1-во от НПК (и доколкото присъдата и мотивите на атакувания съдебен акт съставляват едно единно цяло, като същото се отнася и до решението). Според становището на мнозинството до такова произнасяне не е възможно да се достигне.

Макар и рядка, подобна възможност не може да бъде пренебрегвана и да бъде изключена чрез тълкуване на закона, който не предвижда основание за такова частично влизане в сила на съдебните актове – само въз основа и в

зависимост от подаване на протест или жалба от частен обвинител, или пък от самия подсъдим по отношение на мотивите.

Могат да бъдат посочени и случаи, при които има общност на факти по делото относно други подсъдими, когато на преценка се поставят различни хипотези на приложението на институтите на неизбежната отбрана, крайната необходимост и други подобни, изключващи наказателната отговорност - чл.12,чл.12а,13,13а,14,15,16 и чл.16а от НК.

Възможно е деецът да бъде оправдан по реда на чл.336, ал.1, т.4 от НПК, при което да му бъде наложено административно наказание. В последния случай е ясно, че дори и да не защити своя правен интерес чрез подаване на жалба, при липса на такава от частния обвинител и прокурора, неговото наказателноправно положение дори и не по негова инициатива, може да бъде облекчено, ако се възприеме, че административното наказание е неправилно наложено или пък е явно несправедливо.

Мнозинството се ограничава да предложи да се проведе въззивно производство - тоест такова, което е по същество и по установяване на фактите, след което по отношение на оправдания подсъдим при липса на жалба от него, протест или жалба от частният (-ите) обвинител (-и) присъдата да се счита за влязла в сила. Пропуска се производството при т.н.“трета касация“- това по чл.354, ал.5, изр.2-ро от НПК, което не се различава от същинското въззивно такова. При наличието на оправдан подсъдим, за когото присъдата е влязла в сила, касационната инстанция може да установи факти, които дори по отношение на друг подсъдим, могат да повлияят на правното положение на оправдания, макар това да бъде например в едно бъдещо гражданско производство (напълно е възможно да има различни и противоречащи си факти в рамките на едно и също наказателно производство, каквато хипотеза въобще не може да бъде изключена).

На последно място при възприемане на влизане на присъдата в сила по отношение на цитирания вече оправдан подсъдим, от момента на изтичане на срока за обжалване на въззивния акт за него следва да текат и сроковете по чл.421 от НПК. Тези срокове могат да изтекат и преди да приключи делото за другия (-ите) подсъдим(-и) пред последната инстанция, а ако делото не свърши пред нея, срокът с положителност ще е изтекъл.

При така оправдан подсъдим (хипотезата е различна от тази по глава XXIX от НПК, където подсъдимият е признат за виновен и е понесло или понася наказание) и приложението на правилото „ne bis in idem“, и тъй като той е на общо основание свидетел съгласно разпоредбата чл.118, ал.1, т.1 от НПК, може да се достигне на „поемане“ на отговорност, което в зависимост от съвкупността от доказателствата и тяхната тежест, е възможно да доведе

до установяване на различни и оправдателни факти за другия (-ите) съучастник (-ици).

Нормата на чл.118, ал.1, т.1 от НПК, исторически предхождаща института на споразумението, всъщност визира именно подсъдими, по отношение на които се развива отново производството, възобновено само за тях, без това да е сторено за останалите осъдени лица, а не защото е трайно установена практика да има оправдани подсъдими по незавършени наказателни производства.

Няма съмнение, че не това е целта на правосъдието, което изисква разкриване на обективната истина, поради което е необходимо дори и подсъдими, за които няма протест или жалба от частните обвинители да изчакат приключването на наказателното производство наред с другия или другите подсъдими.

Ако в резултат на забавяне на наказателното производство правата на подобни подсъдими са окажат нарушени, то българското законодателство е предвидило и съответния законов инструментариум за тяхното обезщетяване. Преждевременното влизане в сила на присъдата не е един от тях обаче.

Водими от изложеното, подписахме решението с настоящето особено мнение.

Съдии при ВКС:

/Петя Шишкова/

/Спас Иванчев/

